

GEVEN

Met toestemming overgenomen van StudieBijbel Online:
Geven door drs. C.C. Stavleu.

1. Inleiding

Het is de verantwoordelijkheid van een christen de gemeente en christelijk werk te ondersteunen. In de praktijk rijst vaak de vraag in welke mate dit moet gebeuren. Vormen de tienden een goede norm? Of gelden die niet meer in het Nieuwe Testament? In deze bijdrage gaan we na welke normen en voorbeelden het Oude Testament hiervoor aanreikt, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de Bijbelboeken die in dit bijbelcommentaar behandeld worden. Aan het slot worden de lijnen doorgetrokken naar het Nieuwe Testament en naar onze situatie.¹

2. Genesis

God heeft als Schepper van ons leven recht op onze toewijding aan Hem. Na de verdrijving uit het paradijs offeren Kaïn en Abel aan Hem en geven van de vruchten van de aarde en van de eerstelingen van de schapen (Gen.4:1-4). Wanneer Noach de ark verlaat, is een van zijn eerste daden het brengen van brandoffers (Gen.8:20-21). Ook de aartsvaders brengen offers (Gen.12:7; 13:18; 22:13; 26:25; 33:20; 35:7). Abram ontmoet Melchisedek, een priester uit Salem, en geeft hem de tienden van de behaalde buit (Gen.14:20; vgl. Gen.28:22).

Hieruit blijkt dat het de gewoonte was om aan God bepaalde gaven te schenken. Dit zal vooral gedaan zijn uit dankbaarheid voor wat Hij gegeven heeft. Deze praktijk is nog niet vastgelegd in wetten (voor zover wij weten), maar ligt wel ten grondslag aan de latere wetgeving in Israël.

3. Job

Het boek Job toont veel overeenkomsten met Genesis: Job zelf lijkt in allerlei opzichten op de patriarchen. Tevens is hij een niet-Israëliet en daarom kunnen we de wetten van Mozes niet veronderstellen.

Uit het begin en het slot van het boek blijkt dat Job offert: hij doet dit niet zozeer uit dankbaarheid als wel met het doel vergeving van eventuele zonden van zijn kinderen te bewerken (Job1:5). Ook het offeren voor de vrienden heeft een verzoenende werking op het oog (Job42:8).

Elifaz gaat ervan uit dat Job gezondigd heeft tegen God en dat dit ook tot uiting kwam in verkeerd gedrag naar de naaste: pand nemen, kleren van berooiden nemen, geen water aan dorstigen geven, hongerigen brood onthouden en weduwen wegsturen. Om die reden zet God Job strikken en heeft schrik hem verbijsterd (Job22:10).

1

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

Job ontkent dit echter en zegt: 'Ik redde de ellendige die om hulp riep, de wees en hem die geen helper had, ... het hart van de weduwe deed ik jubelen, ... tot ogen was ik voor de blinden en tot voeten voor de kreupelen; een vader was ik voor de armen' (Job29:12-16). Verderop legt hij een plechtige verklaring af: 'Indien ik ooit de bede van de geringen heb afgeslagen, de ogen van de weduwe heb laten versmachten, of ooit mijn bete alleen gegeven, zonder dat de wees daarvan at ... indien ik ooit een zwerveling heb gezien zonder kleding en een arme zonder bedekking, indien zijn lendenen mij niet hebben gezegend, en hij zich niet verwarmd heeft met vacht van mijn schapen' (Job31:16-20) en 'Wie werd met zijn vleesspijzen niet verzadigd? Geen vreemdeling vernachtte buiten, mijn deuren deed ik open voor de reiziger' (Job31:31-32).

Uit deze dialogen blijkt hoe belangrijk het helpen van de naaste in nood is. Het geloof komt hierin tot uiting en nalatigheid van deze barmhartigheid kan Gods toorn oproepen.

4. Het verbond aan de Sinai

Aan de Sinai wordt de relatie bezegeld die er is tussen de HERE en het volk Israël. God heeft het volk verlost uit Egypte en voortaan mag het Hem ten eigendom zijn en is het volk een koninkrijk van priesters en een heilig volk (Ex.19:4-6). Vanuit deze verbondsrelatie vraagt God gehoorzaamheid, allereerst verwoord in de Tien Geboden, maar ook in nog meer bepalingen (Ex.20-24). Daarna wordt beschreven hoeveel het volk geeft voor de bouw van de tabernakel (Ex.25:1-9; 30:11-16; 35:4-29). Naast de verplichtingen zijn er veel vrijwillige gaven: 'Daarop kwam iedere man wiens hart hem dreef, ieder wiens geest hem drong' en 'Alle mannen en vrouwen, van wie het hart hen drong om iets te brengen voor al het werk dat de HERE door Mozes geboden had te maken – de Israëlieten brachten het als een vrijwillige gave voor de HERE' (Ex.35:22,29).

Het gehoorzamen aan Gods wetten en het geven voor zijn dienst berusten nu niet meer zozeer op het feit dat Hij de Schepper is, maar vooral op de verbondsrelatie. Gods genadige verlossing en zegenende aanwezigheid bij zijn volk (vgl. Deut.28) vraagt om een beantwoording in daden van toewijding.

5. De wetten van Mozes (Exodus en Deuteronomium)

In de wetgeving die aan de Sinai gegeven werd, komen allerlei bepalingen voor die het geven in het kader van de dienst van God regelen. God de Schepper, de God van het verbond en daarmee ook Koning van Israël. Hij is ook de Eigenaar van het land Kanaän² en de Israëlieten zijn in zekere zin pachters van het land.³

5.1 Voor God, zijn dienst en de armen

Sommige gaven van de Israëlieten zijn rechtstreeks bestemd voor God, zoals de brandoffers, waarin het hele dier in rook opgaat en dient als een liefelijke reuk voor de HERE.⁴ In het geval van alle andere dieroffers ontvangt God uitsluitend de vette delen, de nieren en een leverkwab. Deze delen gelden als het beste van het dier, waarmee

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

wordt duidelijk gemaakt dat God het kostbaarste ontvangt.⁵ Bij plantaardig materiaal wordt een deel van de graanproducten verbrand (vgl. Lev.2). Door een deel van de vrucht van het land te geven, drukt de Israëliet uit dat hij Gods heerschappij erkent.⁶ Naast de geschenken die rechtstreeks toekomen aan God, zijn er giften die bestemd zijn voor het levensonderhoud van de Levieten en voor de dienst in de tabernakel en tempel. Een voorbeeld uit de offerdienst is dat het borststuk en de rechterschenkel toekomen aan de priester (vgl. Lev.7:32-34). Ook komt een deel van het offer terug doordat de offeraar hier zelf van mag eten, en daarbij de armen en behoeftigen moet gedenken (Deut.12:12).⁷

5.2 Geven in de loop van het jaar

Het begin van de Israëlitische kalender ligt tijdens het Pascha, een feest waarbij een gaaf eenjarig lam geslacht wordt ter nagedachtenis van de bevrijding uit Egypte (Ex.12:1-28; Lev.23:4-8). Hoewel de Israëlieten dit dier zelf mogen nuttigen, is het wel een geven voor God.

Bij het binnenhalen van de eerste oogst dient een Israëliet voedsel beschikbaar te stellen als offer voor God (Lev.23:9-14). De eerste garf moet altijd bij de Here worden gebracht, waarmee de offeraar erkent dat de oogst van Hem afkomstig is. Nadat de priester de garf heeft ontvangen, beweegt hij de eersteling voor Hem in de tempel en worden er offers gebracht.

De Israëlieten hebben de verplichting de eerstelingen van het land te geven. Dit geldt voor de vruchten van de wijngaard (Lev.19:23-25), van graan, wijn, olijfolie en wol (Ex.23:16; 34:22; Deut.18:4). Feitelijk heeft de opdracht betrekking op alles wat de aarde voorbrengt (Num.15:20,21; 2Kr.31:5).

Vijftig dagen na het aanbieden van de eerste garf zijn er veel offers tijdens het Wekenfeest (Lev.23:15-22). Omdat de grote hoeveelheden dieren niet door arme boeren kunnen worden opgebracht, lijkt het waarschijnlijk dat ze namens een groep gegeven worden. In het midden van de feestkalender moet een aanzienlijke hoeveelheid offers gebracht tijdens 'het hoorngeschal' op de eerste van de zevende maand (Lev.23:23-25) en tijdens de Grote Verzoendag (Lev.23:26-32).

Wat in de opsomming van offers in Lev.1-5 opvalt, is dat rekening wordt gehouden met de draagkracht van de offeraar.⁸

5.3 Tienden aan het einde van de oogsttijd

Een belangrijke verplichting van Israëlieten is het geven van tienden. Deze gewoonte is niet beperkt tot de Israëlieten, wat blijkt uit Gen.47:24, waar vermeld wordt dat de Israëlieten tweemaal een tiende van hun oogst aan de farao moeten geven. Bij andere volken is het gebruik eveneens bekend.⁹ De tienden kunnen politiek bedoeld zijn als belastingen, maar ze kunnen ook een godsdienstige bestemming hebben.

Bij de wetgeving op de Sinai houdt God de Israëlieten de verplichting voor, een tiende deel aan Hem te wijden (Lev.27:30-32). Dit betreft het zaad van het veld en de vruchten van de bomen. Wanneer iemand een gedeelte van zijn tiende terugkoopt, moet hij wel

twintig procent toevoegen (Lev.27:31).

De tienden van het vee komen in Lev.27:32 ter sprake. Het brengen van tienden van kleinvee en runderen wordt ook genoemd in 2Kr.31:6. De Israëlieten moeten elk tiende dier van schaap, geit of rund, naar het heiligdom brengen. De selectie van de tienden geschiedt als volgt: men houdt een staf schuin naar beneden voor zich, alle dieren gaan hier onderdoor en elk tiende dier wordt apart gezet. Er mag geen onderscheid worden aangebracht tussen goede en slechte dieren, en evenmin mag een dier worden omgewisseld voor een dier van mindere kwaliteit.

Volgens Num.18:21-32 ontvangen de levieten een tiende deel van de Israëlieten. De tienden functioneren als loon voor de arbeid die zij in het heiligdom verrichten.

Overigens zijn de levieten verplicht een tiende van de ontvangen tienden te geven aan de priesters.

In Deut.14:22-29 wordt duidelijk gemaakt dat de Israëlieten jaarlijks tien procent van de opbrengst van hun akkers moeten brengen naar de plaats die de HERE verkiezen zal om zijn naam daar te laten wonen, dus naar het centrale heiligdom.¹⁰ Daar mogen de Israëlieten eten van de tienden van hun koren, most en olie. Er staat hier geen opmerking over de tijd waarop de tienden moeten worden gebracht, maar dit zal het Loofhuttenfeest zijn.¹¹ Behalve de tienden van het gewas moeten ook de eerstelingen van de runderen en het kleine vee (schapen en geiten) gebracht worden, eventueel tijdelijk omgezet in zilvergeld. De bedoeling van dit alles is dat de Israëlieten hun God hun leven lang zullen leren vrezen.

In Deut.14:28-29 volgt een uitzondering op de regel die geformuleerd is in de eerdere verzen. Er is sprake van een tijdstip aan het einde van drie jaar, waarmee wordt bedoeld op de tijd van het herfstfeest.¹² In Israël is er een sabbatscyclus van zeven jaren (vgl. Deut.15:1). De regeling die nu volgt, heeft betrekking op het derde en zesde jaar. In het sabbatsjaar laat men de grond braak liggen en is er geen oogst. In het eerste, tweede, vierde en vijfde jaar van elke sabbatscyclus moet de Israëliet zich houden aan de algemene regel, maar in het derde en zesde jaar geldt een afwijkende bepaling. Dan moet men alle tienden van de opbrengst van dat jaar niet naar het heiligdom brengen, maar opslaan in de eigen plaats of stad. De opbrengst is bestemd voor de Leviet, de vreemdeling die zich gevestigd heeft, de wees en de weduwe. Deze mensen behoeven niet per definitie arm te zijn, maar ze bezitten geen eigen land en zijn daarom verstoken van die opbrengst, zodat ze gemakkelijk arm kunnen worden. Hier staat dat ze zich te goed mogen doen aan het opgeslagen voedsel. Wanneer de Israëlieten zo handelen, zal de HERE zegenen in het werk dat zij doen (Deut.14:29; vgl. Deut.8:1). Tijdens dit derde jaar moet de Israëliet wel naar het heiligdom gaan en daar een verklaring afleggen dat hij de tienden nauwgezet aan de Levieten en armen heeft gegeven (Deut.26:12-15).

5.4 Eerstgeboren mensen en dieren

Ongeacht de giften en offers die in de loop van het jaar op vaste tijden worden gebracht, is er nog een andere groep verplichte geschenken. Hieronder valt de opdracht tot wijding van de eerstgeboren zonen (Ex.13:1-2,11-16; 34:19-20) ter gedachtenis aan de

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

tiende plaag in Egypte. De Israëlieten worden geacht de eerstgeborenen van mensen en dieren 'af te staan' aan God. Omdat de levieten deze taak verrichten, wordt een zoon van een maand oud gelost met het bedrag van vijf sikkels.

5.5 Vrijwillige giften

De Israëlieten kennen tevens een scala aan vrijwillige giften bovenop de verplichte gaven. Hierbij dienen we vooral te denken aan wat Israëlieten door middel van geloften aan God toewijden. In een noodsituatie belooft Jakob tienden aan God (Gen.28:20vv.). De Israëlieten doen de HERE de belofte steden met de ban te slaan en Hem geheel toe te wijden, wanneer Hij de overwinning geeft (Num.21:2). Jona doet een gelofte wanneer hij in de buik van de vis zit (Jona2:10[9]). Uit deze voorbeelden blijkt dat geloften vaak worden afgelegd op momenten dat iemand in nood is. Een voorbeeld van een gelofte, waarbij iemand een mensenleven wijdt aan God, vinden we bij Hanna die het leven van haar zoon heiligt voor God (1Sam.1). Wanneer iemand zichzelf beschikbaar stelt voor God bestaat er de mogelijkheid zichzelf vrij te kopen. Lev.27:3-8 geeft nauwgezet aan hoe de waarde wordt bepaald en welke toeslagen nodig zijn. Het is ook mogelijk dat iemand een gelofte doet om een dier als offergave te brengen (Lev.27:9-13). In dat geval geldt het als heilig: het is gewijd aan de HERE. Het is niet toegestaan het dier te verwisselen voor een ander dier (vgl. Mal.1:13,14).

Het is ook mogelijk dat iemand zijn huis of zijn veld heiligt voor God (Lev.27:14-25). Van de grond die door wijding wordt toegekend aan God, wordt alleen het vruchtgebruik verkocht, maar niet de grond zelf. In het volgende jubeljaar komt de grond immers weer toe aan de eigenaar.

6. De tijd van de koningen

In de tijd van de koningen komt er een uitbreiding van de gaven die de Israëlieten moeten afstaan. Naast de aanzienlijke donaties voor het heiligdom zal de koning tienden heffen van de oogsten van de opbrengsten van de wijngaarden en die aan zijn hoge beampten en dienaren geven (1Sam.8:15). Samuël waarschuwt dat de koning een luxueuze hofhouding in stand zal houden. Dit komt bovenop de gaven voor het heiligdom.¹³

In de tijd van David zijn indrukwekkende hoeveelheden edelmetaal vrijwillig geschonken ten behoeve van de tempelbouw die zijn zoon Salomo zou volbrengen. De Israëlieten geven deze grote rijkdommen omdat ze met een onverdeeld hart de Here, hun God, willen eren (1Kr.29:6-9).

David looft bij die gelegenheid de Here en zegt: 'Want het komt alles van U, en wij geven het U uit uw hand... HERE, onze God, al deze rijkdom die wij bijeengebracht hebben om U een huis te bouwen voor uw heilige naam, komt uit uw hand; U behoort het alles' (1Kr.29:14-16). Daarmee laat David zien dat 'geven' eigenlijk 'teruggeven' is.

In de wijsheidsliteratuur komt dit terug. Als men aan de armen van de eigen leefgemeenschap en daarbuiten geeft, is het alsof men aan God geeft (Spr.14:31; 19:17;

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

vgl. ook Spr.21:13; 22:9; 28:27).

Koning Hizkia herstelt de tempeldienst. Hij geeft daarvoor eerst een bijdrage uit eigen bezit (2Kr.31:3). Daarna spreekt hij het volk aan om een bijdrage te geven voor de priesters en de levieten, 'opdat dezen al hun krachten zouden kunnen wijden aan de wet van de Here'. Het volk geeft hier royaal gehoor aan (2Kr.32:4-14).

7. Na de ballingschap

7.1 Ester

In de periode van de ballingschap en de verwoesting van de tempel, is het niet mogelijk de wetten van Mozes geheel uit te voeren. Bij koningin Ester en Mordechai lezen we niets over concrete giften, maar Ester waagt wel haar leven voor haar volk nadat Mordechai gezegd heeft: 'Wie weet, of u niet juist met het oog op deze tijd de koninklijke waardigheid verkregen hebt' (Est.4:14). Er kunnen situaties zijn waarin mensen zich van Godswege geroepen voelen alles wat ze hebben en hun leven te riskeren. In het geval van Ester loopt dat uit op een overwinning voor het Joodse volk. Daarna wordt het Purimfeest ingesteld, waarop mensen elkaar geschenken sturen en giften geven aan de armen (Est.9:22). Het slot van het Bijbelboek vermeldt van Mordechai dat hij 'het goede' zocht voor zijn volk en sprak tot heil van al zijn volksgenoten (Est.10:3). In woord en daad keek hij dus om naar zijn volk.

7.2 Ezra

Koning Kores geeft toestemming aan de Joden om terug te keren uit de ballingschap. Daarbij is het de bedoeling dat de tempel in Jeruzalem herbouwd zal worden. In het edict worden mensen opgeroepen hun plaatsgenoten te ondersteunen met zilver en goud, met have en vee, behalve de vrijwillige gave voor het huis van de God, die in Jeruzalem woont (Ezra1:4). Wanneer Seshassar en allerlei families naar Jeruzalem vertrekken, krijgen zij veel gaven mee (Ezra1:6). De lijst van teruggekeerden vermeldt: 'Enige van de familiehoofden schonken, toen zij bij het huis van de HERE, dat te Jeruzalem is, aankwamen, vrijwillige gaven voor het huis van God, om het weer op te richten op zijn plaats; naar hun vermogen droegen zij bij tot de schat, benodigd voor het werk' (Ezra2:68-69; uitvoeriger in Neh.7:69-71).

Gedurende de tempelbouw treden Haggai en Zacharia op als profeten (Ezra5:1). In het boek van de profeet Haggai lezen we scherpe kritiek op het feit dat men eigen huizen de voorrang geeft boven de herbouw van de tempel. Om die reden mislukt de oogst en ontvangt men zijn loon in een doorboorde buidel (Hag.1). Bij de inwijding van de tempel worden er veel offers gebracht (Ezra6:16-17). De koning ondersteunt de eredienst in de tempel, maar er zijn ook gaven van het volk nodig (Ezra7:15-21).

7.3 Nehemia

Bij de herbouw van de muur van Jeruzalem zijn talrijke personen betrokken (Neh.3-4). Nehemia en de zijnen geven dag en nacht het goede voorbeeld (Neh.4:17[V23]). In het

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

volgende hoofdstuk wordt de situatie van de armen vermeld. Nehemia bestraft de leiders voor het nemen van rente van hun volksgenoten en meedoen aan het in slavernij brengen van hun broeders. Nehemia roept op om 'in de vreze voor onze God' te wandelen en daarna vindt een grote kwijschelding plaats (Neh.5:1-13). We vernemen dat Nehemia en zijn broeders nooit een vergoeding verlangen voor het werk als landvoogd, in tegenstelling tot wat zijn voorgangers deden. Hij laat ook honderdvijftig man eten aan zijn tafel. Dit alles doet Nehemia vanuit een godsdienstige motivatie vanwege de omstandigheid dat het volk zwaar belast is (Neh.5:14-19). Bij de viering van het Loofhuttenfeest moet het volk iets geven aan hen voor wie niets bereid is (Neh.8:10[V11]). Bij de verbondsvernieuwing belooft het volk een derde deel van een sikkel per jaar te geven voor de tempel. Ook zal het zorgen voor de houtleveranties, zodat het altaar kan branden. Allerlei eerstelingen zullen voortaan naar het huis van de HERE gebracht worden, evenals de tienden. Het bericht sluit af met de zin 'Het huis van onze God willen wij niet aan zijn lot overlaten' (Neh.10:33-40[32-39]). Verderop worden mannen aangesteld over de voorraadkamers en voor de wettelijke bijdragen, ook om te zorgen dat de zangers hun werk kunnen doen (Neh.12:44-47). Toch blijkt later dat de bijdragen voor de tempeldienaren niet gegeven worden en dat levieten en zangers die dienst hebben, weer naar hun eigen akkers gaan. Daarom verbetert het volk zijn gedrag (Neh.13:10-13). Het laatste vers van het boek gaat hier ook op in (Neh.13:31). Nehemia stelde blijkbaar zijn positie, zijn vermogen en zijn tijd in dienst van de herbouw van Jeruzalem, om 'de heilige stad' (Neh.11:1) en de tempel weer te kunnen laten functioneren. De vele korte gebeden van de landvoogd in dit boek maken duidelijk van Wie hij zich afhankelijk wist en voor Wie hij dit alles deed.

Het boek van de profeet Maleachi is niet precies te dateren, maar de belangrijkste thema's erin komen overeen met het boek Nehemia, zoals de gemengde huwelijken, de sabbat en de tienden. Wat het laatste onderwerp betreft geeft Maleachi aan dat het volk God berooft. Wanneer het volk vol verbazing vraagt hoe dat gebeurt, is het antwoord: In de tienden en de heffing. De oproep klinkt om de gehele tiende te brengen. God verbindt aan dat geven een belofte: 'Beproeft Mij toch daarmee, zegt de HERE van de legermachten, of Ik dan niet voor u de vensters van de hemel zal openen en zegen in overvloed over u uitgieten' (Mal.3:8-10). Hiermee wordt duidelijk hoeveel waarde God eraan hecht, dat zijn dienst onderhouden wordt. De Joden hoeven niet bang te zijn door het geven armer te worden, want God zorgt voor overvloed.

8. Het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament wordt niet gesproken over tienden, maar het is wel zo dat Jezus veel mensen in zijn dienst roept. Die verlaten in heel wat gevallen hun huis en veilige leefomstandigheden: ze geven hun leven en hun tijd om Hem te dienen. Jezus en zijn discipelen worden onderhouden door rijke mensen (Luc.8:3). Hiertoe behoren ook vrouwen die Jezus volgen om Hem te dienen (Mat.27:55-56; Mar.15:40-41).

7

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

De Heiland houdt zijn volgelingen het grote gebod voor: de Here liefhebben met hart, ziel en verstand; tevens: de naaste liefhebben als zichzelf (Mat.22:37-40). Deze centrale uitspraak heeft grote gevolgen voor het geven voor de dienst van God. Daarom dient een arme weduwe die alles wat ze bezit in de offerkist doet, als voorbeeld (Mar.12:41-44; Luc.21:1-4).

In het grote oordeel worden mensen beoordeeld naar het huisvesten, kleden en voeden van hun medemens. Jezus geeft aan 'Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre u dit aan een van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt u het Mij gedaan' (Mat.25:40). Deze uitspraak ligt in het verlengde van wat in het boek Spreuken staat (zie par. 6).

Paulus wijst op een woord van Jezus 'Het is zaliger te geven dan te ontvangen' (Hand.20:35). Hij spoort de gemeente in Korinte aan wekelijks op de eerste dag van de week 'naar vermogen' iets weg te leggen. Hij geeft hier geen norm, zoals de tienden, en daarmee blijft er persoonlijke vrijheid van interpretatie, maar de opdracht is niet vrijblijvend.

Terwijl Paulus in Korinte verbleef, ontving hij geld dat de Macedonische christenen hem schonken (2Kor.11:9) en ook op een ander moment, toen hij in gevangenschap zat, brachten zij hem geld (Fil.4:10-20). Slechts weinig gemeenten hebben Paulus ondersteund (Fil.4:15-16).

In Rom.15:25-29 gaat het over de collecte voor Jeruzalem. Deze inzameling dient een hoger doel dan alleen het materiële. Van de heidenchristenen naar de jodenchristenen is het een leniging van materiële nood als dank voor het ontvangen Evangelie. Van de Joden naar de heidenen is het, als de collecte aanvaard wordt, een teken van de erkenning van de eenheid van de christelijke gemeente, die bestaat uit Joden én heidenen die in Jezus geloven.

De gaven zijn gedeeltelijk bestemd voor de armen, maar ook voor hen die in het Evangelie werkzaam zijn. De arbeider is immers zijn loon waard (Luc.10:7). Laten zij die onderricht worden in het woord, van alle goed meedelen aan wie dat onderricht geeft (Gal.6:6). Paulus geeft aan dat zij die geestelijke zaaien het stoffelijke mogen oogsten. Hij verwijst daarbij naar de Levieten die in de tempel werkzaam waren en van de gaven leefden. De strekking van deze oudtestamentische instelling is daarmee blijvend. Zo kunnen mensen vrijgesteld worden om zich volledig te wijden aan de verkondiging van het evangelie (1Kor.9:6-14).

Een bijzonder gedeelte is 2Kor.8-9, waar Paulus gemeenteleden uitgebreid oproept tot offervaardigheid. Hij noemt eerst de Macedoniërs als voorbeeld. Deze mensen hebben zich in diepe armoede eerst aan de Here gegeven en daarna aan Paulus. Daardoor hebben zij meer gegeven dan zij eigenlijk konden (2Kor.8:1-5). Paulus geeft dit goede voorbeeld niet als een bevel, maar wel ter aansporing. Daartoe noemt hij ook dat de Here Jezus ter wille van de gelovigen arm is geworden, terwijl Hij rijk was, opdat zij door zijn armoede rijk zouden worden (2Kor.8:8-9). De apostel noemt dat wie karig zaait, ook

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

karig zal oogsten, en wie mild zaait, ook mild zal oogsten. 'En ieder doe, naardat hij zich in zijn hart heeft voorgenomen, niet met tegenzin of gedwongen, want God heeft de blijmoedige geveer lief' (2Kor.9:6-7). In die houding wordt het geloof zichtbaar, zoals Jakobus dat stelt: 'Zuivere en onbevleete godsdienst voor God, de Vader, is: omzien naar wezen en weduwen in hun nood en zichzelf onbesmet van de wereld bewaren (Jak.1:27). Het geven is bedoeld voor hen die het evangelie verkondigen (1Kor.9:13-14) en voor de armen (Hand.6:16). Het is de bedoeling goed te doen aan allen, maar speciaal aan de geloofsgenoten (Gal.6:10).

In 2Kor.8:13-15 bereikt het betoog van Paulus over het geven een climax met een universele omvang. Op dit moment is de gemeente van Korinte duidelijk veel welvarender dan die van Jeruzalem. In de toekomst zou zich ook het omgekeerde kunnen voordoen. Het doel van de wederzijdse hulp tussen gemeenten in verschillende landen is: 'opdat er gelijkheid worde' (SV). Dat gelijkheid in middelen van bestaan een goddelijk principe is, laat Paulus zien aan de hand van Ex.16:18. De één verzamelde veel meer manna dan de ander, maar bij de afweging van het manna bleek dat elk precies genoeg voor zichzelf en voor zijn gezinsleden had. Door Gods leiding bleek er gelijkheid te zijn.

Het ideaal van de eerste gemeente in Jeruzalem (Hand.2 en 4) was om in elkaars noden te voorzien, zodat er niemand tekort kwam en iedereen genoeg had. Dit ideaal is door Paulus niet losgelaten, maar wordt door hem zelfs op wereldschaal toegepast. Hier op de relatie tussen de gemeenten in Griekenland en Israël. Hij roept ons op te streven naar een gelijke verdeling van welvaart in de universele gemeente van Christus.¹⁴

9. Geven in en door de christelijke kerk

Het oudtestamentische systeem van voorschriften kan niet zonder meer worden overgebracht naar onze tijd. De offerdienst is immers vervuld in het offer van Christus (vgl. Heb.7:26-27). Ook zijn de wetten die aan de Sinai gegeven zijn, niet naar de letter van toepassing voor christenen. Zoals eerder uiteengezet is, gaat het vooral om de principes achter die wetgeving en van daaruit kunnen we lijnen trekken naar deze tijd.¹⁵ Ook is het een centraal gegeven dat God onze Schepper is en dat Hij mensen wil aanvaarden als zonen en dochters, door het werk van zijn Zoon Jezus Christus. Deze genade mag door ons beantwoord worden door het geven van onszelf en onze gaven. Dit ligt in het verlengde van de woorden die Jezus sprak over het liefhebben van God en de naaste.

Het voorschrift om tienden te geven is in de vroege kerk niet aanwijsbaar.¹⁶ Bij de ondersteuning van een vrijgestelde christelijke werker lijkt het accent te liggen op zijn behoeften en niet op allerlei voorschriften. Toch zijn niet alle oudtestamentische voorschriften over het geven verdwenen. In het geschrift *Didachè* of *Onderwijs van de twaalf apostelen* (ontstaan rond 125 n.Chr.) wordt de wet op de eerstelingen van wijnpers, dorsvloer, runderen en schapen toegepast op het onderhoud van de profeten.

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

Als men daarvoor geen profeet heeft, moeten deze eerstelingen naar de armen gaan. Het voorschrift wordt ook uitgebreid tot het eerste stuk deeg, het openmaken van een kruik olie of wijn, en tot zilver, kleding en al het bezit (XIII, 1-7). Het is goed mogelijk dat sommige gemeenschappen meer oudtestamentische regels toepasten dan andere.

Uit de vroegchristelijke geschriften krijgen we een beeld van saamhorigheid in de gemeente, waaruit het geven voortkomt. Tertullianus beschrijft rond 200 n. Chr. de liefde die het kenmerk is van de christelijke gemeente. Hij vertelt dat de nederigen, de armen en de zieken bijzondere aandacht krijgen. De bijdragen zijn vrijwillig en naar gelang van het inkomen van ieder. Ze worden gebruikt om arme mensen te ondersteunen, om ze te begraven, om in de noden te voorzien van jongens en meisjes die zonder middelen en zonder ouders zijn, en voor oude mensen die nu aan huis gebonden zijn en voor mensen zoals schipbreukelingen, of mensen die in de mijnen verzeild zijn geraakt of die verbannen zijn naar de eilanden, of die in de gevangenis zitten vanwege hun trouw aan Gods kerk. 'Eén in geest en hart aarzelen we niet om onze aardse goederen met elkaar te delen.'¹⁷

In onze tijd, de 21e eeuw, is er in cultureel opzicht veel veranderd, maar de grondprincipes van Oude en Nieuwe Testament zijn nog steeds van toepassing: toewijding aan God en zijn dienst en van daaruit ook aan de naaste. In het Nieuwe Testament en in de vroege kerk ligt er veel nadruk op de innerlijke bereidheid om iets te doen. Dat moet ons ervoor bewaren vaste regels op te stellen voor elkaar. Het geven voor de gemeente (kerk) en de naaste in nood kan in onze tijd op allerlei manieren en via veel stichtingen, terwijl we via belastingen van de overheid ook meebetalen aan de sociale wetgeving.¹⁸

Een vaste regel is niet te geven, maar wie zich eerst toewijdt aan God, zal niet karig zijn om de gemeente en de naaste in nood met tijd en financiële middelen te ondersteunen.

Meer lezen over preken over geld?

Lees de blogs, zie www.geloofwaardigspreken.nl/prekenovergeld.

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

Noten

- ¹ De nadruk ligt daarbij op de persoonlijke verantwoordelijkheid, niet op de economische structuren. Voor de economische betekenis van het sabbat- en jubeljaar, zie Excurs 4 Sabbatjaar en jubeljaar in *SBOT 2*.
- ² De Vaux 1, 291-292 wijst erop dat in Egypte alle grond in handen van de farao en de tempels was en dat in Mesopotamië grote gebieden toebehoorden aan de koning en de tempels. In Israël is deze feodale gedachte ook aanwezig, maar is dan verplaatst naar het theologische vlak.
- ³ Kaiser, 209 onderstreept op grond van Pr.2:24-26; 5:18-20; 8:16-17 dat alle bezit van God afkomstig is.
- ⁴ Volgens Lev.7:8 komt alleen de huid toe aan de priester.
- ⁵ Zie *SBOT 2*, Excurs 1, 'Offers', par. 3.2 en 4.
- ⁶ Zie *SBOT 2*, Excurs 1, 'Offers', par. 3.3.
- ⁷ De zorg voor het lot van de armen staat ook in Lev.19:9-10; 23:22.
- ⁸ Zie uitleg Lev.1:14.
- ⁹ Er wordt o.a. melding gemaakt van soortgelijke gebruiken bij de Syriërs, de Lydiërs (Herodotus, Historiën I, 89) en de Babyloniërs. Vaak werd het tiende deel in de omringende landen echter niet betaald om te voorzien in het onderhoud van religieuze dienaren zoals de Levieten, of in dat van weduwe en wees (OT), maar diende het om de koninklijke hofhouding te bekostigen, zoals bij de Syrische koningen (1Makk. 10:31; 11:35). De grens tussen het religieuze en het seculiere vlak is vaak niet duidelijk te trekken; in Ugarit bijvoorbeeld stonden de tempels ook onder het gezag van de koning. De praktijk in Ugarit verklaart voor een deel waarnaar Samuël verwijst wanneer de Israëlieten om een koning vragen (1Sam.8:15-17): een koning zal een extra tiende vragen, zelfs van het vee, voor het in stand houden van zijn hofhouding. Uit kleitabletten afkomstig uit het Ugarit van de 14^e eeuw v.Chr. is bekend dat belangrijke ambtenaren van een koning een stuk grond kregen op het moment dat ze in dienst traden. Zie voor een voorbeeld verder COS III, 258c.
- ¹⁰ Zie Deut.12:5,11,14,18,21,26 voor deze uitdrukking die in enige variaties voorkomt. De formule staat drie keer in deze passage (Deut.14:23-25).
- ¹¹ Zie uitleg Deut.14:22.
- ¹² Het landbouwjaar eindigt met de oogst.
- ¹³ De belastingdruk is tijdens Salomo erg opgevoerd en dit gaf grote ontevredenheid. Nadat zijn zoon Rechabeam aangaf nog verder te willen gaan, kwam het volk in opstand en de meeste stammen kozen Jerobeam als koning (1Kon.12).
- ¹⁴ Vgl. G. van den Brink.
- ¹⁵ *SBOT 2*, Excurs 9, 'Hermeneutiek wetten'.
- ¹⁶ *ZPEB 5*, 758 vermeldt dat er in de eerste eeuwen geen sprake was van een systematisch geven van tienden ten behoeve van het levensonderhoud van de geestelijkheid.
- ¹⁷ Zie Green, 209-210.
- ¹⁸ Het belastingsysteem is bij ons heel anders dan in de oudheid het geval was. Afgezien

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

van de vraag of de tienden nog steeds van toepassing zijn, rijst daarom ook steeds weer de vraag naar het geven van het bruto- of netto-inkomen. De gewijzigde omstandigheden maken een concreet antwoord moeilijk en het is des te meer nodig op de principes te letten die in het NT benoemd worden.

Literatuur

Brink, G. van den, 'De universele betekenis van de collecte. Een exegetische verkenning n.a.v. 2Kor.8:1-15' *Soteria* 24-3 (2007) 2-5.

Green, M., *Evangelie-verkondiging in de eerste eeuwen*. Telos. Goes: Oosterbaan & LeCointre en Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1979.

Kaiser, W.C., *Towards Old Testament Ethics*. Grand Rapids: Zondervan, 1983.

Lalleman-de Winkel, H., *Van Levensbelang. De relevantie van de oudtestamentische ethiek*. Zoetermeer: Boekencentrum, 1999.

Vaux, R. de, *Hoe het oude Israël leefde. De instellingen van het Oude Testament*. Ned. vert., Roermond-Maaseik: J.J. Romen. Deel 1, 1961; deel 2, 1962.

Wright, C.J.H., *Old Testament Ethics for the People of God*. Leicester: Inter Varsity Press, 2004.

Zie ook 'Websites Excurs 4, Geven' 'websites Ezra - Nehemia' op www.studiebijbel.nl (bij *SBOT* 6).

Twee maanden gratis meer achtergronden lezen?

Maak twee maanden gratis gebruik van StudieBijbel Online.

Meld je aan via Geloofwaardig Spreken. Zie www.geloofwaardigspreken.nl/studiebijbel.

